

УДК 631.894

ВИРОБНИЦТВО КОМПОСТУ НА ФЕРМІ З БЕПРИВ'ЯЗНИМ СПОСОБОМ УТРИМАННЯ ТВАРИН

Дереза О. О., к.т.н.,

Дереза С. В., інженер

Таврійський державний агротехнологічний університет

Summary: proposed technology of processing liquid manure and organic material in a high-quality fertilizer for livestock farm.

Key words: manure, organic waste, compost, liquid fraction a solid fraction, collar, ammonia, nitrates, organic fertilizer.

Постановка проблеми. Останнім часом все більш популярним стає безприв'язний спосіб утримання великої рогатої худоби (особливо молочного поголів'я). І одночасно перед виробниками постає питання, а що ж робити з великою кількістю побічного продукту, що отримується, – рідкого гною (вихід гною від однієї тварини може досягати 50...60 кг на добу). В той же час з рідкого гною та органічних відходів на тваринницькій фермі можна отримати високоякісний компост.

Основні матеріали дослідження. Спочатку визначаємо, який гній отримуємо на фермі і його складові: відсоток рідкої і твердої фракції. Якщо на фермі більша частина рідкого гною, то після сепарування (відділення рідкої фракції від твердої) гній направляється в відстійники. Звідти насосом він закачується в шлангові системи і вноситься на поля. Відстійники будують у вигляді котлованів глибиною до 6 метрів.

Габарити відстійників та їх кількість визначають виходячи з кількості рідкої фракції. Попередньо дно відстійника вистилається спеціальною ізолюючою плівкою, яка перешкоджає проникненню рідкого гною в ґрунт і ґрунтові води. Є й інше рішення – дно відстійника можна забетонувати. Відстійники потрібні для витримування і дегельмінтизації гною біологічним методом. Перебувати в них гній повинен не менше півроку. Цей термін також впливає на кількість лагун. Для викачування рідкої фракції гною і доставки її на поля існує декілька рішень. Ми пропонуємо встановлювати в відстійниках систему труб, по яких насосом гній буде викачуватись і шланговою системою вноситиметься на поля. При такій системі не потрібні аератори, міксери та інше спеціалізоване обладнання.

Тверда фракція гною вивозиться з ферми на спеціально підготовлений майданчик. Майданчик – це ділянка щільної землі з невеликим ухилом для стоку дощової та талої води. Якщо щільність ґрунту недостатня, то його необхідно ущільнити.

Далі з гною і органічних відходів формуються бурти шириною до 3 метрів і висотою до 1,5 метра. Кількість буртів залежить від кількості гною і розмірів майданчика.

Оскільки необхідно, щоб всі матеріали пройшли фази компостування одночасно, свіжа органіка додається в бурти виключно в перші 2 тижні. Для кращого розкладання органіки поливаємо бурти водою або рідким гноєм і перемішуємо (ворушимо), поки рідина повністю не вбереться.

Таким чином, створюються умови для одночасного розкладання матеріалів, які повільно і швидко розпадаються. В середньому для розкладання твердої фракції гною потрібно близько 10...14 днів, для розкладання соломи – більше місяця, для розкладання листя та соломи – близько трьох тижнів.

Органічна речовина розкладається і розпадається на прості сполуки під впливом мікроорганізмів. При цьому виробляється тепло, а азот перетворюється з аміаку в нітрати. Чим швидше бурт пройде цикл переходу азоту з аміачної форми в нітратну, тим швидше зникне важкий специфічний запах на компостному майданчику.

Перетворення азоту є ключовим в компості, адже для його утворення величезне значення має вуглецево-азотний баланс. Кількість необхідного вуглецю повинна значно перевершувати кількість азоту. Контрольне значення цього співвідношення при компостуванні дорівнює 30:1 (до 30 г вуглецю на 1 г азоту). Оптимальним вважається співвідношення C:N як 25: 1.

При формуванні бурта спочатку укладаються найменш щільні матеріали, а потім інгредієнти з більш високою щільністю. Відразу ж перегрібач перемішує матеріали, що закладаються і одночасно зволожує їх. В процесі ворушіння відбувається повне заміщення вуглекислого газу (CO₂) на кисень (O₂). Ворушіння повинно бути повільним для стимулювання утворення гумусу, який дозволить надійно утримувати кисень. Якщо швидкість ворушіння буде високою, ми не отримаємо бажаного ефекту і органіка буде розкидатися.

Після синхронізованого процесу розпаду починається процес гуміфікації. На цьому етапі вносяться препарати для формування потрібної мікрофлори і стимулювання гуміфікації. Ці «добавки» формують сприятливе середовище для розмноження мікроорганізмів. А низькі швидкості обертання барабана перегрібача – розсипчасту структуру гумусу. При гуміфікації слід підтримувати температуру бурта не більше 60°C, так як більшість мікроорганізмів при такій температурі гине протягом 30...60 хвилин.

Фаза розпаду визначається зменшенням об'єму бурта на 40...60% залежно від сировини, яка використовується. Під час цієї фази виробнича ефективність використання компостного майданчику значно збільшиться, якщо бурти об'єднати. Тим самим звільнюється площа для закладки наступної партії для компостування.

Висновки. Запропонована технологія переробки рідкого гною і органічного матеріалу дозволить безпосередньо на тваринницькій фермі за один-два місяці отримати в високоякісний компост, готовий до внесення в ґрунт.